

Selma Lagerlöf: Tal vid nämndeman Olof Olssons jordfästning

Talare

Selma Lagerlöf
Författare

Datum

6 november 1932

- 1 Säkert har alla, som har rest igenom Östanås by på väg till Sunne
lagt märke till en stor, gammal gård, som ligger tätt under berget
och ser så vacker och ålderdomlig ut, att den är en prydnad för hela
nejden. I den gården bodde för en hundra år sedan en man, som
5 hette Jan, och som skulle ha varit så klok och så rik och därtill hade
så mycket att säga till om i Sunne socken, att han blev kallad
Stor-Jan. Då han dog övertogs gården av hans son, som också hette Jan
och för att skilja honom från fadern, fick han naturligtvis heta Lill-
Jan. Men då det om en tid visade sig, att Lill-Jan var lika duktig att
10 regera både på gården och i socknen, som hans far hade varit, hittade
folk på att kalla honom Lill-Stor-Jan.

- Den gamle Stor-Jan hade en dotter, som blev gift med Ola Där
Ner i Mårbacka. Det var ju ett mycket gott gifte, som Ola Där Ner,
15 då gjorde, ty arvet från den gamla släktgården under Östnäsberget
utgjorde inte bara av pengar och anseende utan framförallt av
många ypperliga själs gåvor, såsom klart förstånd, utomordentligt
gott minne, stor förmåga att leda människor och lust att komma
dem till hjälp.

- 20 Vad Ola Där Ner själv beträffar, så kan man vara viss om att han
inte hade blivit godtagen som måg hos Stor-Jan, om han inte hade
varit en duktig karl och härstammat från gammal god bondeätt.
Troligen hade hans förfäder en gång ägt hela Mårbacka hemman,
25 men på 1720-talet blev en son därifrån, som tog namnet Morell
präst i Östra Ämtervik. Något prästboställe fanns inte i socknen
på den tiden, utan Mårbacka delades i två hälfter. Den södra delen
övertogs av prästen och blev så småningom till herrgård, den norra
delen eller Där Ner i Mårbacka behölls av den gamla bondesläkten.

Denna sista del blev emellertid än en gång kluven mitt itu, då ena hälften inköptes av socknen till prästboställe. Det erhöll passande byggnad och kallades Där Opp eller oftast Halla. Ägorna till det gamla bondestället Där Ner i Mårbacka hade alltså blivit betydligt
35 förminskade, men gården var väl bebyggd med stort tvåvåningshus och släkten räknades alltjämt till de förnämsta i socknen.

I min barndom fanns alltså i Mårbacka en bondgård, som ägdes av Fader Ola och Mor Kerstin, ett prästboställe, som ofta bytte
40 om innevånare, och en herrgård, som ägdes av min far, löjtnant Lagerlöf. Särdeles god grannsämja rådde alltid mellan de tre ställena. På bröllop, begravningar, husförhör och vid andra högtidliga tillfällen gästade man varandra och kom troget till varandras hjälp, då så behövdes i råd och dåd.

45 Fader Ola och Mor Kerstin hade fyra söner och en dotter, och man törs väl säga, att den näst yngsta av sönerna, Olof, var den, som hade fått det bästa arvet i fråga om duglighet och lyckliga förståndsgåvor. Lyckan kom honom också till hjälp i många hänseenden,
50 han liksom hans far gjorde ett gott och förnämligt giftermål och då det ungefär samtidigt blev bestämt, att prästgården skulle flyttas till Herresta, inköptes det gamla prästbostället Halla av Olof Olsson, som därigenom kom i besittning av en välbebyggd och välinrättad gård.

55 En stor sorg drabbade honom därigenom att han efter ett kort äktenskap förlorade sin hustru, en klok och framstående kvinna, som jag mycket väl erinrar mig, och som skulle ha blivit honom en god ledsagare på levnadsvägen. Hon gav honom dock den bästa
60 gåva hon förmådde, en son, som har varit hans hjälpare i alla företag och jämte sin hustru hans trogna vårdare på hans ålderdom.

Nu må det väl sägas, att från den tiden, då jag var bortflyttad från Mårbacka vet jag inte mycket att säga om Nämndeman Olsson,
65 men sedan jag år 1909 kom tillbaka dit, fick jag så mycket mer att göra med honom.

Det dröjde inte länge, förrän jag upptäckte, att min granne på

70 Halla hade blivit en av de mest betydande männen i trakten. Jag minns, att han redan i skolan i Östanby hade utmärkt sig för sitt goda förstånd, sitt klara räknehuvud, sitt säkra minne och sin vackra stil. Så snart han hade blivit mogen man, hade också hans duglighet tagits i anspråk för allmänna värv. Han var nu medlem av
75 socknens nämnder och stämmor, han hade utsetts till nämndeman, och jag har hört både domare och länsman uttala sig om honom med den största aktning, han hade varit med om att stifta Östra Emterviks Sparbank och deltog länge i dess arbete. Många, många lördagar såg jag honom komma med portföljen under armen på
80 väg till banken. Han hörde också till de förtroendemän, som socknen helst anlidade vid alla extra uppdrag såsom vägsyn och allehanda besigtningar. Han skötte också en del försäkringsärenden. En på alla sätt nyttig och framstående man.

85 Och dock vill jag säga, att detta på intet sätt var det mest betydande av hans verksamhet. Det mest hedrande för honom och det som längst skall bevara hans minne levande är väl de många privata uppdrag, som gavs honom i fullt förtroende till hans duglighet, hans opartiskhet och rättskänsla. Genom att vara nämndeman
90 hade han fått kunskap om en del lagliga förfaranden, som spelar en så stor roll i vårt dagliga liv, och därigenom blev han till den bästa och redligaste hjälpare för jag vågar nästan säga varenda människa i den här socknen. Vi ha alla anlitat honom vid bouppteckningar och arvskiften. Han har hjälpt oss med att uppsätta köpebrev, han har
95 skrivit våra testamenten och hållit våra auktioner. Det goda, lugna och vänliga sätt, som utmärkte honom, gjorde också, att en var tyckte sig kunna framlägga sina bekymmer för honom och få tröst och råd. Jag har engång bött så, att jag hade telefon på samma linie som Nämndeman, och jag vill säga, att det var ganska tålamodsprövande
100 med alla påringningarna, och jag har många gånger i deklarationstider stått i mitt fönster och förvånat mig över alla dem, som kommo åkande till Halla för att få hjälp med kinkiga spørsmål.

Själv har jag inte heller varit den, som minst har tagit hans hjälpsamhet
105 och förmåga i anspråk. Från första stund, då jag flyttade tillbaka hit, mottogs jag av Nämndeman, som en gammal vän, som han för den fordna grannsämjans skull gjorde tusen tjänster utan

att någonsin vilja ta emot minsta ersättning. Det gällde stora saker
såsom inköpet av hela Mårbacka år 1910 eller små, såsom lånet av
häst och åkdon för en färd till bryggan, alltid var han färdig att stå
mig bi. Han hjälpte mig vid byggande av den nya vägen till Sunne
och vid grävandet för en bredare fåra för Emtan. I allt har han varit
mig en bättre hjälp än jag med ord kan beskriva.

Nu i dag, då det kloka huvudet har lagt sig till vila, då den gamle
Stor-Jans dotterson, som så väl har förvaltat det anförtrodda arvet,
har slutat opp att hjälpa och råda, återstår för oss andra endast att
uttala vår stora saknad och vårt vemodsfyllda tack. Det kan aldrig
skattas nog, att i en socken äga en man, som på det sättet kan hjälpa,
ordna och vägleda.

Källa

<div>Manuskript hämtat från Lagerlöf, Selma, 1858-1940. - Tal / Selma Lagerlöf; textkritisk
utgåva utgiven av Petra Söderlund och Ilaria Tedde; inledning av Brigitte Mral; huvudredaktör: Petra
Söderlund (2025-10-16).</div>

Taggar

1930-tal, 1932, Författare, Kvinna

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/selma-lagerlof-tal-vid-namndeman-olof-olssons-jordfastning>